

דברי השירה

ויזבר משה באוני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שירי' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת בלק [פרשיות חוקת - בלק לתושבי חו"ל]

כח לומדי התורה יכול לשנות את הטבע

כתוב בפרשת חוקת (כ' - ח', י"א, י"ב) "קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם, וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים, ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמתם בי".

נשאלת השאלה, מה הטענה על משה, שאם היה מדבר אל הסלע היה קידוש ה', אבל גם בזה שנתן מכה לסלע ויצאו מים זה קידוש השם, הרי זה נס שיוצאים מים מהסלע!

מזן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א תירץ שכתוב בזהור "ודברתם אל הסלע" אלו בני נשא שמשדלני באורייתא, אבן מאסו הבונים אנון מארי מתניתין. זאת אומרת שמשה רבינו לא היה נגש לסלע והיה אומר 'תן מים' אלא היה עליו לגשת לסלע ולהגיד משנה או פסוק מהתורה וכך היה יוצא מים [וכן כתב הילקוט] ואם כך היה עושה היה קידוש ה' שאין כמוהו, כי הקב"ה רצה ללמדנו שכל הבריאה משועבדת לתורה, וזה מה שמשה רבינו הפסיד ולכן זו הטענה עליו.

כותב רש"י (בבראשית א' ל"א ד"ה יום הששי), הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה. דבר אחר יום הששי כולם תולים ועומדים עד יום הששי, הוא ששי בסיון המוכן למתן תורה.

לכן לא פלא שאנו מבקשים ברכות מהצדיקים הלומדים תורה, כי אחרי שהצדיק גוזר הקב"ה מקיים, כי הבריאה משועבדת לתורה ואחרי שהצדיק מבקש כוח התורה שיש לצדיק משפיע על הבריאה.

האור החיים הקדוש בפרשת בשלח (י"ד - כ"ז) שואל, למה נרעש בפעם הזאת מקריעת ים סוף כמאמרם ז"ל (שם) שהתריס כנגד משה ואמר לו אין אני נקרע מפניך שאני נבראתי ביום ג' ואתה נבראת ביום ששי וכו' עד שנטה ה' ימינו לימין משה דכתיב (ישעי' ס"ג - ז') "מוליד לימין משה". הרי ליחידי סגולה היה נקרע בעל כרחו כמעשה שהובא בחולין (דף ז' ע"א) ברבי פנחס בן יאיר וכו' ואם לא התנה עמו אלא ליוצאי מצרים לבד מה כוחו של ר"פ בן יאיר עליו השלום להתגבר על מעשה בראשית.

ותירץ האור החיים, אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא, ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים ואין צריך לומר מרובים כאשר חקק ה' להם בעת הבריאה, והוא סוד אומרו (ישעי' מ"ג) "בוראך יעקב" וגו' ואמרו ז"ל (ויקרא רבה פ"ו) שאמר הקדוש ברוך הוא לעולמו מי בראך מי יצרך ישראל והכל בכח התורה. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קבלו התורה ואין גזירתו על הנבראים גזירה ולזה לא הסכים הים ליחלק להם וטען למשה אתה נבראת בששי ואני בג' זה רמז כי אינו בן תורה שאם היה בן תורה הנה הוא קודם לו כי התורה קדמה לעולם כולו, ולזה נתחכם ה' והוליד ימינו לימין משה פירוש הראהו כי הוא בן תורה המתחכם לה ימין דכתיב (דברים י"ג - ב') מימינו וגו' וכשראהו תיכף ומיד נקרע כתנאי הראשון, ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה יביא בידו שטר חוב א' לכופו ליחלק לפניו, ותמצא ששלא רצה ליחלק לו' פנחס בן יאיר ולהמתלה עמו רצה לקונסו ופחד הים ממנו.

סיפר רבי אברהם ישעיהו קניבסקי שליט"א שבחור הגיע לאביו מזן שר התורה שליט"א ואמר שכבר כמה שנים הוא נמצא בישיבה, מנסה ללמוד ואינו מצליח, כנראה ששערי תורה חסומים וסגורים בפניו, וביקש עצה ממרן שליט"א. רבינו אמר לו "תתפלל להקב"ה, תקבל על עצמך להתחזק להתפלל בציבור וזו ה' יהיה בעזרך". באותו ערב החליט הבחור שהוא מתחזק בתפילה, שלוש פעמים ביום. בהתחלה הקפיד מאוד ולא ראה תוצאות, לא הבין עדיין את מה שלומד. יום אחד הלך לנוח בערב והתעורר בשתיים עשרה ורבע בלילה ומיד התחיל לדאוג כי עדיין לא התפלל מעריב במנין. הבחור היה גר באחת מהשכונות בירושלים ולא היה מניינים באותה שעה. החליט לקחת אוטובוס לכוון שכונת זכרון משה, וכבר היה קרוב לאחת בלילה. הגיע לשם בשתיים בלילה ובאותו זמן היה מנין שהיה כבר באמצע התפילה, אבל היות שלקח על עצמו להתפלל במנין אז חיכה שיהיה מנין אחר שיתחיל את התפילה מהתחלה. רק בשלש ורבע הצליחו לאסוף מנין. היה לו קשה עם כל המצב בגלל השעה המאוחרת. ולמחרת כשהתחיל ללמוד הרגיש שמבין את מה שהוא לומד. לאחר יומיים הבין הבחור שכל זה בזכות אותו מעריב וסיפר זאת ברוב התרגשות שמרן שר התורה בידך אותו.

כל זה ללמדנו שתפילה בציבור זה מפתח שאין לשער, בין אדם שמתחזק בתפילה הקב"ה פותח לו שערי תורה, וזה מה שאנחנו צריכים לכוון כשמתפללים "השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך..." שנזכה להתחזק בעבודת השם ע"י התפילה, ובזכות שאנחנו מתחזקים יתקבלו כל התפילות ונמשיך להתעלות בתורה.

לחיות בשלום עם הסביבה

"וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום" (כ' - י"ד).

ויש לשאול, למה היה צריך לשלוח שליחים כדי לבקש רשות האם ללכת לשם? הרי מספיק לראות אם הענן הולך ביחד איתם?

ויש לתרץ על פי מה שכתוב בהמשך (כ"א - כ"א) "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמרי לאמר" ורש"י כתב (שם כ"ב ד"ה אעברה) "אף על פי שלא נצטוו לפתוח להם בשלום בקשו מהם שלום".

רואים מכאן שצריך תמיד לכבד כמה שיותר כדי לחיות בשלום עם הסביבה.

עת רצון בתפילה בציבור

"מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'" (כ"ג - ח').

בה, והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי אליך, וזהו שנאמר (מיכה ו' - ה') עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת צדקות ה'.

וכך מבואר בסנהדרין (דף ק"ה ע"ב) נאמר בבלעם "יודע דעת עליון" (במדבר כ"ד - ט"ז), ושואלים בגמ': הרי דעת בהמתו לא היה יודע, וכי דעת עליון היה יודע! ... אלא שהיה יודע לכוון אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, ובאותה שעה היה מקלל והיתה קללתו מתקיימת...

שואלים התוס' (בברכות דף ז' ע"א ד"ה שאלמלי כעסתי לא נשתייר וכו'), ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעת רגע? ומתריצים, יש לומר כלם. ועוד מתריצים, אי נמי מאחר שהיה מתחיל קללתו באותה שעה היה מזיק אפילו לאחר כן.

כתוב במחצית השקל (אורח חיים סימן ו' סק"ו) [לענין אמירת תהילים אם עדיף שיאמר קודם התפילה או אחריה], ובתשובת בית יעקב סימן קכ"ז חולק עליו וכתב ודאי אם אומרו בעשרה, דהיינו צבור, יש לאומרו קודם התפילה, אבל היחיד טוב שיאמרו אחר התפילה, והביא בשם האר"י ז"ל שהשפעה היורדת מלמעלה על ידי תפלת הצבור, כל העסק שאדם עוסק בבית הכנסת אחר התפילה, קודם שיצא מבית הכנסת, היא נכללת תוך אותה ההשפעה ועולה עמו. והביא ראייה מש"ס דברכות דף ז' ע"א שאמרינו על פסוק ואל זועם בכל יום (תהלים ז' - י"ב), וכמה זעמו רגע וכמה רגע כמימריה. והקשה התוספות (ד"ה שאלמלי) אם כן איך רצה בלעם לקללם באותו רגע לולי שהקב"ה לא זעם כל אותן הימים, מה היה יכול לומר באותו רגע. ותירץ לחד תירוצא אם היה מתחיל לקלל בעת הזעם, אף שעבר הזעם מכל מקום גם מה שהיה מקלל אחר זה חס ושלום היה חל, כי הכל נמשך אחר ההתחלה שהיה בשעת הזעם, ואם כן כל שכן במדה טובה שהיא

מרובה, כיון שתפלת צבור היא רצויה, וכמו שאמרו (שם דף ח' ע"א) על פסוק ואני תפלתי לך ה' עת רצון (תהלים ס"ט - י"ד), אימתי עת רצון כשהצבור מתפללים, אם כן כשהתחיל העת רצון אף גם מה שאומר אחר תפלת הצבור היא בכלל רצון אף ביחיד, כיון שהתחיל עם הצבור, ע"ש עוד.

הקב"ה משתף רחמים בשעת הדין

עוד כתוב בגמ' (שם) מתי כועס הקדוש ברוך הוא? מתי הוא אותו רגע של זעם? בשלוש שעות ראשונות של היום, כאשר מלבינה הכרובות של התרנגול, וחיוורון זה הוא סימן לזעם ה'. שואלת הגמ': והלא כל שעה ושעה גם כן מלבינה הכרובות, שאינה עומדת תמיד באדמומיתה! ומשיבה הגמ': כל שעה ושעה יש בה גידים אדומים, אותה שעה אין בה גידים אדומים ומלבינה כולה, וזה הוא רגע זעמו של ה'.

ויש לשאול, שהרי אנחנו יודעים שצבע לבן זהו סימן של טהרה ושל רחמנות, כמו שכתוב בישעיה (א' - י"ח) "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", אז למה שהקב"ה יהפוך את כרובות התרנגול ללבן? ועוד, עם ישראל נמשל ליונה, אז למה הקב"ה משתמש דווקא בתרנגולת? היה צריך להיות עם יונה! ובנוסף לכל זה, בערב יום כיפור אנחנו עושים כפרות עם תרנגול, לכאורה היינו צריכים לעשות עם יונה?

שמעתי להסביר שתרגולת נקראת על שם גבר, כמו שכתוב במשנה יומא (פרק א' משנה ח') בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו... ולא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל. גבר מלשון גבורה שזה מידת הדין, לכן בלעם אמר (כ"ד - ט"ו) "ונאם הגבר שתם העין", כי בלעם רצה להשתמש במידת הגבר שהיא מידת הדין נגד עם ישראל.

ולפי זה מיושב כל ה"ל שהקב"ה מראה מידת הכעס בתרנגול משום שהוא רמז למידת הגבורה. ובכל זאת צבע הכרובות נהפך ללבן כדי לרמז לנו שאפילו בשעת כעס יש שותפות של רחמים, וזה בקשתינו בשעת עשיית כפרות, שגם בזמן כעס רח"ל יהיה שם שותפות עם רחמים.

הדרך לשלימות הוא ע"י מידות טובות

כתוב בפרקי אבות (פרק ה' משנה י"ט) "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע".

נשאלת השאלה, אם נתבונן על תלמידי אברהם אבינו מיד התמונה שתעלה בדעתנו היא של צדיק עם גמרא ביד, ואם נתבונן על תלמידי בלעם הרשע נחשוב מיד שהם רשעים ולא נצליח לתאר מה הם עושים כל היום, שניהם רחוקים מאוד, כרחוק מזרח ממערב, אין קשר בין אחד לשני כלל, זה צדיק וזה רשע, איך התנא מקשר ושואל מה ביניהם?

שמעתי בשם הגאון רבי דן סגל שליט"א שהסביר, התנא רצה להראות לנו מה השורש של מהות האדם, מה היסוד של בלעם ומה היסוד של אברהם אבינו, והיסוד הוא מידות, כשאינן מידות טובות ויש מידות רעות [כשיש עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה] יורדים ומגיעים לדרגה של בלעם הרשע, אבל כשיש מידות טובות כמו עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה אז זה הדרך שבה מתעלים ומגיעים לדרגה של אברהם אבינו.

היסוד של כל המעשים הרעים נובע מהמידות של בלעם, כמו שמבואר בחז"ל (מס' פ"א) שיסוד של חטא המרגלים היה מידות כי הם פחדו שכשיגיעו לארץ ישראל כבר לא יהיו נשיאים, לכן הם עשו בלבול שלם כדי שעם ישראל לא ירצו ליכנס לארץ ישראל. כמו כן, יסוד המחלוקת של קרח ועדתו היה שקרח רצה את הגדלות. יוצא מכל זה שיסוד כל החטאים מגיע ממידות רעות, אפילו כשזה נראה לשם שמים.

"ויתיצב מלאך ה' בדרך לטשן לו והוא רכב על אתנו ושני נערוי עמר" (כ"ב - כ"ב).

ויש לשאול, מה הכוונה "ושני נערוי עמר"?

שמעתי להסביר שנער זהו ראשי תיבות נפש עין רוח, וזה בלעם, נפש רחבה, עין רעה, רוח גבוהה, והמלאך בא לרמז לו הפוך, שישנה את דעתו, כמו שכתוב "לשטן" דהיינו שיהיה עם נפש שפלה, עין טובה, ורוח נמוכה, שיהיה עם מידות של אברהם אבינו.

כתוב רש"י (כ"ב - י' ד"ה בלק בן צפור וגו'), אף על פי שאיני חשוב בעיניך חשוב אני בעיני המלכים.

הגאון רבי דוב שטרנבוך זצ"ל אמר שרואים מכאן איך הכבוד יכול להשפיע על האדם, בלעם ידע שהוא כלום בעיני ה' אבל בגלל שחשבו עליו שהוא משהו לכן רצה את מה שעשה, זה נקרא כבוד המדומה.

הלימוד מכל זה הוא להיות עם מידות טובות ולהתרחק ממידות רעות, כי כבר הזכרנו לאן זה מוביל מי שאינו מתרחק ממידות רעות.

כשלומדים תורה מפי הגבורה לא שוכחים אותה

"כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל" (כ"ג - ג.)

כותב רש"י (בד"ה כעת יאמר ליעקב וגו'), עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל שהן יושבין לפני ולמדים תורה מפיו ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל, וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את מוריק (ישעיה ל' - כ').

כתוב ברש"י (עבודה זרה דף ח' ע"א בד"ה מעין כל ברכה וברכה), אם היה משכח תלמודו מאריך בחונן הדעת אם בעל תשובה הוא מאריך בהרוצה בתשובה וכן כולן.

שאלו את מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, איפה מרומז שכחה בברכת אתה חונן?

ענה מרן שליט"א שכתוב בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תע"ט) "אמר הקדוש ברוך הוא בעולם הזה ישראל למדים תורה מבשר ודם לפיכך משכחין אותה שנתנה על ידי משה שהיה בשר ודם וכשם שבשר ודם עובר כך למודו עובר שנאמר התעייף עיניך בו ואיננו, אבל לעתיד לבא אין ישראל למדין אלא מפיו של הקדוש ברוך הוא שנאמר וכל בניך למודי ה', וכן הוא אומר לא ילמדו עוד איש את אחיו ואיש את רעהו, וכשם שהאלקים חי וקיים לעולם כך למודו מה שלמדים ממנו אינם שוכחים לעולם שנאמר וירשו בית יעקב את מורשיהם", וזה הכוונה בברכת אתה חונן כשאנו אומרים "וחננו מאתך" כי אנחנו רוצים ללמוד ישיר מהקב"ה, כי כך לא נשכח מה שנלמד.

חובת התפילה בעת צרה

עכשיו שאנחנו עומדים בימים בו יש גניף המשתולל בעולם, עלינו להתחזק בתפילה, ולכוון שה' יצילנו מכל צרה, כי הסגולה היחידה להינצל היא תפילה!

לפני כמה חודשים היה יהודי שהיה חולה מאוד במשך שלשה חודשים ללא הכרה, ויום אחד התעורר וב"ה לאט לאט חוזר לעצמו, ואותו יהודי סיפר לפני כמה ימים שהרגיש שעולה לכיוון השמים והרגיש שלידו הגיע מזוודה כבדה של תהילים והמזוודה משכה אותו בחזרה למטה! זאת אומרת שכל התהילים שכולם קראו וכל מה שהתפללו עליו זה משך אותו בחזרה.

זה חיזוק גדול שבבילינו, שכל פרק תהילים שבן אדם אומר זה מוסיף זכויות. כך גם בתפילה, כל תפילה נכנסת למזוודה על חשבון האדם, שום תפילה חוזרת ריקם!

לפני כמה שנים גילו מום מסוים בלב של אברך יקר, והרופאים אמרו שאין לו סיכוי לחיות, הלכו למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א לבקש את עצתו, אמר מרן שליט"א "תתפללו ותתפללו", וכך עשו. כל שנה האברך היה הולך לרופא ביחד עם אשתו לראות שהמום לא נהיה יותר גרוע. לפני חודש גילו את המחלה לאשתי והיא נפטרה תוך זמן קצר. לאחר השבעה הלך האברך אצל מרן שר התורה ואמר "אין לי כוח, גם מום בלב ועכשיו אשתי הלכה לעולמה". אמר לו מרן "תתפלל והכל יהיה טוב". לאחר כמה ימים הלך האברך לרופא, הרופא אמר לו שהמום שבלבו נעלם.

אנשים שואלים תמיד על העבר "למה זה קרה?" או שואלים "מה יהיה? איך אפשר להמשיך עם המצב הזה?". הגימטרייה של למה זה שבעים וחמש, מה יהיה גם בגימטרייה שבעים וחמש, התשובה לכל השאלות היא לבטוח בה' שישועת ה' כהרף עין, עלינו לזכור את מה שכתוב בתהילים (ס"ח - כ') "ברוך ה' יום יום יעמס לנו", שכל יום יש לנו חסדים, לכן עלינו להודות לה' על כל הטוב שיש לנו, כי כשבן אדם מודה אז הקב"ה נותן לו עוד, כמו שכתוב (שם ק"ח - א') "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", וממשיכים (שם כ"ח) "אלי אתה ואודך אלוקי ארוממן", כי כל הזמן יש לנו חסדים, וכתוב במגילת איכה (ג' - כ"ב) "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמינו", ואנו אומרים בברכת ההודאה בשמונה עשרה 'הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך מעולם קוינו לך', ונזכה בקרוב ממש לישועת ה' כהרף עין ברחמים גדולים, אמן.

לעילוי נשמת הר"ר אברהם משה בן הגה"צ רבי יוסף צבי הלוי דינר ז"ל נלב"ע ט"ו תמוז תשע"א ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת בעל החוט שני'

מרן הגאון רבי שמריהו יוסף נסים בן רבי נחום מאיר קרליץ זצוק"ל

נלב"ע כ"ג תשרי תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.